

Nr 767

Av herr Nelander m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 109, angående befälsordningen vid armén m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 109 föreslås ny befälsordning vid armén. Däri infattas även förslag till ändringar i de ekonomiska förmånerna för reservofficerare. Ändringsförslagets väsentliga innebörd är en övergång från de tidigare s. k. reservpensionerna till fasta premier, som skall utgå vid fyra tillfällen. Enligt det hittills gällande systemet kan reservanställd personal som i vederbörlig ordning fullgjort föreskriven tjänstgöringsskyldighet lämna sin tjänst vid 38, 47 resp. 55 års ålder. Månadspensionerna för dessa tre kategorier är fastställda till särskilda belopp, vartill kommer tillägg som för närvarande uppgår till ca 80 %. Reservpensionerna utbetalas fr. o. m. det att vederbörande fyllt 55 år. Pensionerna kan emellertid också utbetalas som engångsbelopp, varvid framräknas det kapitaliserade värdet av pensionerna. För närvarande utgör detta för de nämnda tre kategorierna 4 100, 9 100 och 16 800 kr. för officerare. Enligt det av 1954 års befälsutredning framlagda förslaget skall dessa pensioner ersättas med premier, vilka skall utgå vid fyra tillfällen, nämligen efter fullgjord reservofficerskurs I, efter fullgjord reservofficerskurs II, efter en tjänstgöringsperiod av 170 dagar — när vederbörande uppnått 37 års ålder — samt efter en andra tjänstgöringsperiod på 150 dagar eller när vederbörande uppnått 47 års ålder. Premierna skall enligt befälsutredningens förslag utgå med resp. 2 500, 3 000 och 4 000 kr.

I det nu av departementschefen förordade förslaget har beloppen beräknats så, att de för den första tjänstgöringsperioden skall motsvara fyra månadslöner i löneklass A 13 i ortsgrupp 4 och för den andra perioden löneklass A 21 i samma ortsgrupp. Detta gör enligt nu gällande lönebestämmelser 4 872 resp. 7 504 kr.

De för grundutbildningen som värnpliktig utgående två premierna om tillsammans 5 000 kr. föreslås inte på samma sätt anknutna till särskilda lönebestämmelser utan skall enligt departementschefen utgå med ett fast belopp.

Bortsett från de premiebelopp på 3 600 kr. som i två omgångar utbetalas under utbildningen till värnpliktig officer (1 200+2 400) blir det sammanlagda premiebeloppet således 17 376 kr. De nu utgående pensionerna utgör vid avgång ur tjänst vid 47 års ålder fr. o. m. 55 års ålder ca 2 500 kr. per år. Detta belopp kan jämföras med värdet av den livränta, som kan fås för det

kapitaliserade värdet av de sammanlagda premierna vid 47 års ålder. Detta utgör ca 24 000 kronor, vilket ger en årlig livränta på 1 800 kronor fr. o. m. 55 års ålder. Jämförelsen visar alltså att det nya systemet kommer att innebära en försämring för de reservanställda. Härtill kommer att förslaget innebär ett bortfall av tidigare utgående efterlevandeskydd för den reservanställdes familj. Vidare bör nämnas att marginalskatteeffekten givetvis blir ganska kännbar med den konstruktion som premiesystemet fått i det av Kungl. Maj:t förordade förslaget. Det må framhållas att hade tjänstgöringskraven för de reservanställda bibehållits oförändrade, hade frågan om ersättningen varit i ett annat läge. Men med hänsyn till den väsentliga skärpning av tjänstgörings- och utbildningskraven, som Kungl. Maj:ts förslag innebär, framstår det som mindre välbetänkt att försämma ersättningarna. De ökade utbildningskraven utgör därför ytterligare ett starkt motiv för bibehållande av reservpensionssystemet.

För vår del anser vi det av här nämnda skäl vara högst tvivelaktigt om det föreslagna premiesystemet verkligen kommer att få den rekryteringsbefrämjande och kvarhållande effekt som varit utredningens mål att uppnå. Det nuvarande systemet med reservpensioner torde bättre främja detta syfte. Vi föreslår därför att det nuvarande reservpensionssystemet bibehålles i ett i princip oförändrat skick. De av departementschefen som ersättning för den nuvarande pensionsrätten föreslagna premieformerna bör då — som en konsekvens härav — icke genomföras.

En annan ur rekryteringssynpunkt viktig fråga är möjligheten för reservofficerare att få tillgodoräkna sig den militära utbildningen som merit för tillträde till civila högre utbildningsanstalter.

Inför nödvändigheten att väsentligt öka rekryteringen av reservbefäl under beredskapstiden tillämpades under den första efterkrigstiden sådana bestämmelser som innebar att studenter som genomgått olika former av militär utbildning fick tillgodoräkna sig visst fastställt poängvärde vid ansökan om tillträde till universitet, högskolor och andra högre utbildningsanstalter.

Även om vissa särskilda bestämmelser givetvis måste tillämpas på en rad områden under de exceptionella omständigheter som råder under krig eller beredskap, anser vi det för vår del vara en oklok politik att inte redan i fredstid med de medel som är rimliga försäkra sig om ett gott urval av sökande till de olika militära utbildningarna. Möjligheten till sådan meritvärdering som här nämnts bör därvid vara av stor betydelse, och vi anser det därför vara olyckligt att Kungl. Maj:t i det föreliggande förslaget över huvud taget inte beaktat denna betydelsefulla fråga.

Vi föreslår därför att detta problem upptas till prövning och att förslag snarast möjligt förelägges riksdagen.

En annan fråga som behandlas i propositionen gäller tjänsteställningsförhållandena. Denna behandlas i ett särskilt avsnitt av propositionen, vari

framhålles att föreskrifter i detta avseende utfärdas av Konungen i kommandoväg. I fortsättningen anföres olika synpunkter på problemet. Såväl befälsutredningens förslag som remissinstansernas invändningar redovisas. Emellertid framgår icke vilken ställning departementschefen kommer att slutligt intaga till frågan. Fortsatta överväganden kommer att ske. Av det sagda framgår att riksdagen avses icke vidare skola komma att få taga ställning till tjänsteställningsfrågorna. Dessa måste emellertid anses vara av den vikt för försvarsorganisationen, att departementschefen bör underställa riksdagen det slutliga förslag, vartill han kan komma fram. I förevarande sammanhang är det särskilt frågans betydelse med hänsyn till rekryteringen av det icke-aktiva befälet som intresserar. En alltför låg placering av det på frivillig grund rekryterade icke aktiva befälet kan befaras få ogynnsamma verkningar. Med hänsyn till frågans allmänna vikt bör det vara ett bestämt krav från riksdagens sida att — innan slutligt beslut fattas — få tillfälle att ta del av det förslag, som departementschefen efter fortsatt utredningsarbete kommer att förorda.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 109 måtte besluta att

- 1) avslå förslaget om övergång från reservpensioner till premiesystem;
- 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att förslag förelägges riksdagen i fråga om möjligheten för studerande att vid tillträde till högskolor, universitet och andra högre läroanstalter i merithänseende få tillgodoräkna sig genomgången militär utbildning;
- 3) frågan om tjänsteställningsförhållandena vid armén på sätt som ovan anförts blir föremål för riksdagens ståndpunktstagande, innan något slutligt beslut fattas.

Stockholm den 5 april 1960

Eric Nelander

Yngve Hamrin

Olaus Nyberg